

‘Wederkerigheid is het sleutelwoord’

Welke rol kunnen kunst en cultuur spelen bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken? Wat mogen we daarvan verwachten in deze tijd van grote uitdagingen? En hoe verhoudt de inzet van kunst voor maatschappelijke doelen zich tot professionele autonomie en artistieke vrijheid? Samen met de Erasmus Universiteit Rotterdam en het Landelijk Netwerk Cultuurbeleid organiseerde de Boekmanstichting dit voorjaar in Theater Zuidplein Rotterdam een conferentie waarin recent onderzoek naar deze vragen werd gepresenteerd. Uiteenlopende onderwerpen kwamen voorbij, zoals gezondheid en zorg, duurzaamheid en klimaat, maatschappelijke verandering en kunstonderwijs. Een aantal van de presentaties is opgenomen in deze *Boekman*.

Kunstenaars en andere creatieve geesten zijn al sinds mensenheugenis uitstekende probleemoplossers, schrijft Meta Knol in een historische terugblik. Zij staan garant voor het ‘recht op risico’ dat wetenschappelijke doorbraken mogelijk maakt.

Astrid Weij betoogt dat het vraagteken achter het thema van het congres en deze *Boekman* kan worden vervangen door een uitroepteken. Er zijn talrijke voorbeelden van hoe de culturele en creatieve sector in samenwerking met andere domeinen bijdraagt aan oplossingen voor maatschappelijke opgaven en transities. Wederkerigheid is daarbij het sleutelwoord: ‘Een culturele en creatieve sector die gelijkwaardig en complementair is aan de sectoren waarmee wordt samengewerkt, vanuit de zekerheid en het vertrouwen dat cultuur waarde heeft en levert. Die onderlinge aanvulling brengt veranderkracht.’

Wederkerigheid staat ook centraal in de bijdrage van Helleke van den Braber. Wat hebben we van kunstenaars nodig en wat willen en kunnen we als maatschappij aan hen geven? We bieden de maker-als-probleemoplosser erkenning en waardering, ruimte om te werken en nieuwe plekken om te delen, werd haar duidelijk tijdens het congres, maar ‘ook niet- of antimaatschappelijk werk verdient genoemde tegengiften’.

Nu de gezondheidszorg voor een transformatie staat, vooral door vergrijzing en personeelstekorten, moet er meer aandacht komen voor preventie en persoonsgerichte zorg. De cultuur- en zorgsector kunnen op dat punt veel voor elkaar betekenen, schrijft Tineke Abma. Kunst kan een integrale plek innemen binnen de zorg, laat ze zien aan de hand van de Amsterdamse zorgorganisatie Cordaan. Kunstenaars die werken met mensen met dementie géven niet alleen, maar ervaren ook meer wezenlijkheid in hun praktijk.

Een groeiend aantal onderzoeken toont dat kunst een positief effect heeft op ziekteherstel, blijkt ook uit de bijdrage van Julia Peters, Koen van Eijck, Julian Schaap en Antonia Becker. Zo ervaren patiënten die voor, tijdens en na een operatie muziek luisteren, minder pijn en angst, waardoor minder pijnstilling nodig is.

Er wordt veel gesproken over de veranderkracht van kunst en over participatie en co-creatie. Cultuurfondsen en overheden stimuleren steeds vaker projecten om hun beoogde maatschappelijke impact. Verliezen we door de nadruk op de transactionele waarde van kunst niet de zelfstandige waarde ervan uit het oog? Natuurlijk moeten kunst en cultuur niet alléén probleemoplossers zijn, stelt Astrid Weij. De culturele en creatieve sector is al van grote waarde zonder concrete uitdagingen aan te pakken. ‘Het is dan ook niet het één of het ander, maar het één én het ander.’ •